

Pavlyk, N. P. (2018a). Methodological recommendations for the implementation of methods of youth' non-formal education. Imperatives of development of civil society in promoting national competitiveness, 2, 263-265.

Секція: ОСВІТА ТА ПЕДАГОГІКА

**METHODOLOGICAL RECOMMENDATIONS FOR THE
IMPLEMENTATION OF METHODS OF YOUTH' NON-FORMAL
EDUCATION**

Pavlyk N. P.,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor
Associate Professor of the Department of Social Technologies
Zhytomyr Ivan Franko State University
Zhytomyr, Ukraine

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ МЕТОДІВ
НЕФОРМАЛЬНОГО НАВЧАННЯ МОЛОДІ**

Павлик Н.П.,

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальних технологій,
Житомирський державний університет імені Івана Франка,
м. Житомир, Україна

Сучасні підходи до організації освітніх процесів відрізняються пошуком форм, здатних відобразити провідні суспільні тенденції – демократизацію, гуманізацію, врахування потреб людей як суб'єктів освітніх змін, прав людини як активних учасників актуальних перетворень на рівні цілей, засобів, результатів навчання.

Зростання наукових досліджень щодо змісту неформальної освіти для окремих категорій населення призводить до появи публікацій, присвячених

теоретико-методологічним засадам організації неформального навчання. Зокрема, окремі соціально-психологічні й педагогічні теорії, покладені в основу неформальної освіти, описано у роботах Н. М. Горук [1], А. А. Макарені [2], Т. В. Ткач [3], А. О. Яковлева [4] та інших.

Специфіка методів, методик і технік неформальної освіти визначається, передусім, характерологічними ознаками та змістом неформального навчання. До таких ознак нами віднесено: добровільність і партисипативність; наявність сприятливого психологічного середовища; відповідність потребам учасників; надання психологічного захисту та соціальної обізнаності учасникам; використання гнучких форм і методів організації процесу навчання; практикоорієнтованість; цілеспрямованість діяльності учасників, усвідомленість запитів та очікуваних результатів від процесу навчання [5]. Відповідно, сучасна українська освітня система потребує пошуку інноваційних діалогічних партисипативних форм, методів, технологій, методик і технік навчання та методичних рекомендацій з їх упровадження. Оскільки характерними ознаками формальної освіти є централізованість, масовість, сертифікованість, обов'язковість, уніфікованість, об'єктність, то відсутність методичних рекомендацій почасти призводить до нівелювання змісту закладеної авторами філософії методу, вихідних положень методики неформальної освіти на користь використання його зовнішніх атрибутів.

До основних методів неформальної освіти нами віднесено асоціативну карту, відкритий простір, дебати, диспут, майстерню майбутнього, навчання на прикладі, рівний навчає рівного, світове кафе, техніку кола. Їх реалізація у процесі соціально-просвітницької та навчально-виховної діяльності з молоддю вимагає дотримання певних рекомендацій.

Побажання до організаторів і ведучих / лідерів неформального навчання. Перед апробацією заявлених технологій, методик, методів і технік бажано мати досвід участі у них як учасників. Це дозволить краще розуміти сутність інструменту, час та ресурси, яких він вимагає, зміст рефлексії за результатами реалізації.

Оскільки усі інструменти є діалогічними, важливими є соціально-комунікативні компетентності організаторів – їх здатність уникати авторитаризму при організації навчальної діяльності, розуміння концепції прав людини, творчість, уміння дивитися на проблему із різних кутів зору, толерантність, емпатійність. Наш досвід участі та організації неформального навчання свідчить, що саме особистість ведучого визначає ефективність застосування тих чи інших інструментів.

Побажання до учасників неформального навчання. Залежно від змісту інструменту, який ви плануєте використовувати, групи учасників можуть бути різними за складом. Певні інструменти (наприклад, дебати, диспут, навчання на прикладі) вимагають однорідної за віком та статусом групи учасників. Інші (відкритий простір, майстерня майбутнього, світове кафе, техніка кола), навпаки, успішно застосовуються для різнорідних груп, що дозволяє більш системно подивитися на проблему, що вивчається. Тому, перед вибором інструменту навчання, оцініть групу щодо однорідності її учасників, наявності у них комунікативного досвіду та соціальних компетенцій.

Участь у всіх зазначених інструментах передбачає добровільність і усвідомлення власних цілей. Тому вважаємо за неможливе обов'язковість участі учасників. Важливо створити мотивацію, зацікавити групу, обирати актуальні для групи теми та проблеми для забезпечення успіху використання неформального навчання. Важливим на початку реалізації технологій, методик, методів і технік використати структурні елементи тренінгової діяльності – знайомство, збір очікувань, активізацію групи та актуалізацію проблеми.

Обов'язковою умовою реалізації поданих інструментів вважаємо детальну ознайомленість учасників із правилами, принципами та процедурою їх проведення. Це потрібно робити як до початку неформального навчання за певним інструментом (попереднє інформування – усне або письмове), так і у процесі здійснення навчальної діяльності (розповідь, введення правил роботи, обговорення). Важливо переконатися у розумінні учасниками правил роботи та чітко їх дотримуватися протягом усього процесу.

Побажання до простору неформальної освіти. Простір, у якому реалізовуватиметься навчальна діяльність, повинен бути безбар'єрним і комфортним. У ньому повинна бути достатня кількість місця для роботи як загальної групи у колі, так і відокремленої роботи у мікрогрупах. При організації роботи загальної групи бажано уникати столів (навіть круглих), які дозволяють учасникам «сховатися», «бути нерухомим», «відсидітися» – це насправді ускладнить процес комунікації учасників. Зверніть увагу, що всі учасники знають, де розміщений туалет, де питна вода, куди можна вийти аби подихати повітрям. Не намагайтеся контролювати переміщення учасників – правило «Голосування ногами» покаже вам, наскільки насправді ефективно та цікаво реалізується навчання.

Продумайте, де повинні розміщуватися фліп-чарт, інтерактивна дошка, ноутбук, аби усім учасникам було добре видно та чути. Не забувайте занотовувати та розміщувати у вільному доступі напрацювання учасників.

Дотримання означених методичних рекомендацій та побажань дозволить підвищити ефективність неформального навчання через створення атмосфери рівності, доступності, результативності.

Список використаних джерел:

1. Горук Н. М. Проблеми неформальної освіти жінок у США : Автореферат. – Дрогобич: Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 2011. – 20 с.
2. Макареня А., Ройтблат О., Суртаева Н. Неформальное образование как условие социального взаимодействия в процессе повышения квалификации // Человек и образование. – 2011. – 4 (29). – С. 59-63.
3. Ткач Т. В. Розвиток особистості засобами неформальної освіти // Актуальні проблеми психології. – 20087(15). – С. 287-291.
4. Яковлев А. О. Поліпарадигмальність як методологічна система координат для осмислення трансформації функцій сучасної освіти // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого. – 2013–3 (17). – С. 64-75.

5. Павлик Н. П. Характерологічні ознаки неформальної освіти: соціально-педагогічний підхід // Професійна освіта: методологія, теорія та технології. – 2015. – 2. – С. 160-170.